

معرفی گوسفند افشاری

معرفی
گوسفند نژاد افشاری

گردآورنده :

رحمان رستم خانی

باسمه تعالی

مقدمه :

عملیات تجسسی باستان شناسان نشان می دهد که گوسفند یکی از گونه حیواناتی می باشد که از طرف بشر شاید 11000 الی 12000 سال پیش اهلی شده است . از آن روز به بعد بشر گوسفند را در وارپته های وسیعی از نظر تولیدی پرورش داده است. در حال حاضر بیش از 2000 وارپته در سطح جهان وجود دارد . این جنس دارای گونه و وارپته های متفاوتی است که از نظر تعداد کرموزوم های زوج ، نوع پوشش الیاف ، رنگ ، جثه ، تعداد و شکل شاخ ها ، شکل دم و انداره های موجود (200 - 40 کیلوگرم) در تغییر است. معهدا طبقه بندی آنچه که یک گونه در بر دارد کا ملا روشن نبوده و از مؤلف تا مؤلفی متفاوت است.

وارپته های غیر اهلی تماما در مناطق کوهستانی و یا در کشورهای دارای مراتع مرتفع پیدا شده اند . یاد آور می شود منشأ گوسفند اهلی در آسیای غربی به ویژه ، در مناطق مرتفع کشورهای ایران ، ترکیه و عراق می باشد.

به نظر می رسد که شاید وارپته Uria (vignei Ovis) از وارپته های بومی مؤثر در اهلی شدن باشد . معهدا Argali (ammon Ovis) در اصلاح نژادهای اهلی امروزی آسیایی و Mouflen (musimon Ovis) در مورد نژادهای اروپایی مؤثر بوده اند .

نژادهای گوسفند اهلی که گونه Ovis - Aries را در بر می گیرند در شکل آناتومیک (شاخ ، اندازه دم ، نوع پوشش و اندازه بدن) از گونه های وحشی دارای پراکندگی بیشتری هستند. این احتمالا در ارتباط با روند انتخاب انسانها در مورد اوصافی است که در سطح بالایی از وراثت پذیری و از طرفی با تعداد کمی ژن کنترل می شوند . برای مثال کلیه گونه های غیر اهلی دارای دم باریک و کوتاه هستند . و شکل دم در نژادهای مختلف به طور مشخص متفاوت است و پراکنش این خاصیت با پراکنش مشخصات خیلی پیچیده نظیر خصوصیات رفتاری که اغلب به وسیله ژن های فراوانی کنترل می گردند در تضاد می باشد.

تعداد نژادهای اصلی که به عنوان نژادهای غالب منطقه از نژادهای دیگر منشعب شده و متمایز میگردند از نظر شکل دم طبقه بندی می شوند. به طور روشن ، گوسفند تیپ اروپایی باریک دم، بر تعدادی از نژادها غالب است. ولی انواع مختلف گوسفند دنبه دار بطور مشخص در اروپای شرقی ، آفریقا و آسیا پراکنده شده است.

گوسفندان ایرانی از نظر بوم شنا سی جزء جمعیت گوسفندان مناطق گرم و خشک جهان می باشند که در طبقه بندی نژادی از گوسفندان پشم ضخیم و معروف به پشم قالی محسوب می شوند. این گوسفندان بطور عمده بومی سرزمینهای ایران ، پاکستان و بخشی از هندوستان و نیز قسمتی از شمال آفریقا می باشند.

ایرانیان باستان با گوسفند آشنا بوده و از آن بعنوان يك « جانور اهلی پاك » نام برده اند . باید خاطر نشان ساخت که در کتاب برهان قاطع آمده است که کلمه گوسفند در اوستا بشکل گوسپنتا و در زبان پهلوی بصورت گوسپند بکار رفته و این کلمه مرکب از دو واژه « گو » بمعنی جانور اهلی سودمند و « سپند یا اسپنتا » بمعنی مقدس و بطور کلی به معنای جانور اهلی پاك ذکر شده است .

گذشته از موقعیت منطقه ای و شرایط آب و هوا و وجود مراتع با درجات مختلف که موجبات علاقه مردم ما نسبت به گوسفند داری را فراهم ساخته است، ساکنین کشور ما به سبب عرف و عادت و هم، توجه ای که در قرآن به مناسبت قربانی کردن به گوسفند شده است، مصرف گوشت آنرا به مصرف گوشت سایر حیوانات ترجیح می دهند.

به همین جهت در ایران هدف از گوسفندداری بیشتر تولید گوشت بوده و سایر فرآورده ها در درجه دوم اهمیت قرار دارند.

گوسفندداران ایرانی به علت عدم اطلاعات فنی، و هم در گذشته به علت مواجهه با سیاستهای غلط اقتصادی و دامپروری، گوسفندان نوع گوشتی را با سایر انواع گوسفندان مخلوط کرده اند و این امر سبب شده است که

متأسفانه اغلب گوسفندان ایران، اصالت اختصاصی خود را از دست داده و به صورت انواع ناخالص در آیند.

به دلایل اکولوژیکی، محیطی، اجتماعی و اقتصادی، گله داری از مشاغل مهم و اصلی ساکنین فلات ایران بوده است.

کشف قالی بازیک بیانگر اهمیت پرورش گوسفند در ایران می باشد.

سلسله آق قویونلو (صاحبان گوسفند سفید) و سلسله قره قویونلو (صاحبان گوسفند سیاه) در آذربایجان قدیم ایران نمونه های بارزی از این واقعیت اجتماعی و سیاسی می باشند.

به لحاظ جایگاه و موقعیت ایران از نظر جمعیت انواع دام و مقایسه آن در سطح جهانی، در جمعیت دام سبک کماکان کشور ما از موقعیت مناسبی برخوردار است به نحوی که بر اساس گزارشات (FAO) حدود 5/4 درصد از مجموع گوسفند و بره جهان، و 5/14 درصد این نوع در آسیا را دارا می باشد گله داری در شرایط کنونی، بنا به دلایل زیر در توسعه ملی نقش بسزای دارد:

1- تولید پروتئین حیوانی (گوشت و شیر)

2- تولید الیاف حیوانی (پشم)

3- توسعه صنایع قالیبافی

4- تولید پوست و اهمیت آن در صنایع چرمسازی

5- افزایش راندمان خاک مراتع، مزارع و باغات از طریق کود پاشی

6- ایجاد اشتغال و افزایش سطح درآمد سرانه شاغلین

7- کاهش مهاجرت روستا نشینان به شهرها و مراکز جمعیتی بزرگ کشور

نگرشی بر سیاست نژادی گله داری کشور در تاریخ معاصر

انواع نژادهای گوسفند به دلایل محیطی و مدیریت خاصی که پرورش دهندگان آنها معمول داشته اند، بوجود آمده اند. به عبارتی محیط و انتخاب در پیدایش اغلب نژادهای گوسفندی دخالت داشته اند. یا به عبارتی ساخت و ساز اکولوژیکی و مدیریت انسانی (انتخاب) در طول تاریخ اجتماعی کشور، موجب پیدایش نژادها شده است.

گله داری در تاریخ انسانی ایران به ترتیب اولویت توسط عشایر و روستائیان انجام می گرفت. مدیریت گله داری توأم با فرهنگ، سنن، عادات و ارزشهای قومی همراه بوده است. اغلب پرورش دهندگان عمده، بویژه ایلات کشور به حفاظت و حمایت و توسعه نژادی گوسفندان علاقمند بوده اند.

حفاظت نژادی بحدی بوده که اعتبار برخی از جمعیت های پرورش دهنده (بویژه ایلات) در زمینه های سیاسی، اجتماعی به نوع گوسفند مورد پرورش آنها مربوط می شده است. برای مثال صاحبان گوسفندان سفید و صاحبان گوسفندان سیاه در آذربایجان قدیم مؤید این نظر می باشد.

انتخاب متکی بر خصوصیات فنوتیپی بود و با انتخاب قوچها و میشهای مورد علاقه، پرورش دهنده اقدام به اعمال مدیریتهای اصلاح نژادی می نمود. البته غیر از عامل فنوتیپ، سلیقه گله دار و تقاضای بازار نیز کم و بیش در انتخاب موثر بوده است.

روند گله داری کشور تا سال 1341 به نحوی که اشاره گردید ادامه داشت . در سال 1341 تحت تأثیر نظام استکباری آمریکا ، رژیم وابسته پهلوی تغییرات بنیادی فرمایشی تحت عنوان « ملی کردن مراتع و اصلاحات ارضی » آغاز نمود و این تغییرات به از هم پاشیدن نظام سنتی دامپروری ، بویژه گله داری و وابستگی شدید کشور انجامید .

در این زمان ، نظام مدیریتی مرتع و گوسفند دستخوش زیانهای متعددی شد. از پیامدهای این تغییرات منفی ، ادامه فقدان شدید آموزش و ترویج گوسفندداری علمی ، سود جویی مقطعی گله داران و افزایش تدریجی قیمت گوشت قرمز بوده است که بتدریج مدیریت سنتی را که پرورش نژاد خالص بود به سمت آمیخته گری سوق داد.

در دهه های 1350 - 1360 آمیخته گری بدون هدف و غیر علمی در سطح کشور وسعت یافته و چون آمیخته گریها بدون پشتوانه علمی و پژوهشی و بر مبنای سلیقه و ذوق گله داران بود در اغلب موارد منجر به ضایعات ژنتیکی ، انحطاط نژادی و تقلیل جمعیت‌های خالص نژادها شد .

تعریف نژاد و اهمیت حفظ نژادی

نژاد عبارت است از جمعیت ها یا گله های بزرگ دا می که دارای شمار مشخصی از صفات مشترک مرفولوژیکی ، فیزیولوژیکی ، بیولوژیکی ، پاتولوژیکی بوده و قادرند همان خصوصیات را مجدداً به عنوان والدین به نسل آیند منتقل نمایند. شرط الزامی این تعریف عبارت از آمیزش انحصاری بین افراد آن نژاد می باشد.

از نظر پرورش دام ، خصوصیات نژادی عبارتست از مجموعه از خصوصیات مشترک بین افراد یک گله که از یک نسل به نسل دیگر قابل انتقال باشند. بعبارت دیگر برای آنکه بتوان مفهوم اخیر را در مورد یک گله بکار برد بایستی افراد آن دارای تعدادی کافی از صفات قابل انتقال و مشترک باشند.

برای تعیین منطقه پراکنش نژاد ، تعریف نژاد بایستی از تحرك و انعطاف پذیری بیشتری برخوردار باشد بدین منظور تعریف نژاد را بشرح زیر نیز میتوان عنوان کرد :

نژاد عبارتست از گروههایی از دام که از نظر خصوصیات ظاهری بیشتر از سایر دامها به یکدیگر وابسته بوده و فاقد علائمی بارز از وقوع عمل تلاقی (جدید الوقوع) باشند.

با استفاده از تعریف اخیر طبقه بندی و تفکیک نژادهای مختلف گوسفند امکان پذیر است . به عقیده Bougelr . برای تعریف یک نژاد بایستی سیاهه ای از خصوصیات مشترک و میزان شدت متوسط و نحوه بروز آنها را درگله ارائه داد . بطورعموم این خصوصیات درگوسفند عبارتند از :

الف - خصوصیات ظاهری مثل قد ، شکل سر ، وضعیت نیمرخ ، شکل شاخ ، رنگ عمومی بدن و غیره .
ب - خصوصیات فیزیولوژیکی مربوط به تولید، یعنی خصوصیاتی که دارای اهمیت اقتصادی فراوان بوده و دلیل اصلی پرورش دام را تشکیل می دهند . مثل تولید شیر سالیانه میش و سرعت رشد بره . اما بررسی خصوصیات اخیر چندان آسان نیست و اندازه گیری آنها مستلزم رکوردگیری مکرر است که غالباً تهیه این رکورد ها و تفکیک بخشی از آنها که تحت تاثیر عوامل ارثی و یا غیر ارثی می باشند دشوار می باشد.

ج - خصوصیات بیولوژیکی ، مثل گروههای خونی و پروتئین های خون و شیر.
زمینه اخیر در شناسایی نژاد هنوز مراحل اولیه خود را در ایران طی می کند.

یکی از مشکلاتی که به ویژه در مورد شناسایی گوسفند بنحو بارزتری نسبت به دامهای دیگر بروز می کند آنستکه اختلاف در بین گوسفندان یک گله و یا بین گله های مختلف اغلب به صورت کیفی است مثل قد کم و بیش بلند ، روئینی نسبتاً برآمده و پس سر کمی برجسته و نظایر اینها و این در مناطق تلاقی ، بیشتر دیده می شود. اما در مناطق کوهستانی و دور دست و یا نقاط مرزی ، بعلاوه آنکه این نقاط اغلب به صورت قطبهای صدور دام به نقاط مرکزی می باشند . ماهیت نژادی کمتر یا کندتر در معرض اختلاط و دگرگونی واقع می شوند.

به بسیاری از گروه‌های گوسفندان بومی مملکت نمی‌توان لفظ نژاد را به معنی اخص آن اطلاق نمود زیرا دارای ویژگی‌های قابل تعریف و تفکیک از سایر گروه‌های مشابه نیستند، در بسیاری از موارد تنها بوجود جمعیتی معین گوسفند در یک منطقه با خصوصیات معین و قابل تفکیک یا جمعیت مجاور همراه با نام محل و یا ایل مخصوص، لفظ نژاد اطلاق شده است مثل گوسفند قزل.

تشکیل و نگهداری نژادهای دامی در سراسر دنیا خصوصاً در کشورهای توسعه یافته از مدتها قبل (1820 م) به صورت اجباری مطرح می‌باشد و پس از آن مبنای تلاش دامپروران برجسته، انتخاب بهترین والدین هر نژاد بر اساس تولید حداکثر فرزندان آنها بوده است. بر این اساس می‌توان مهمترین امتیازات حاصل از پرورش دام به صورت نژاد خالص را در موارد ذیل دانست:

1- تشابه فنوتیپی و ژنوتیپی جمعیت دامی.

2- توانایی تولید حیوانات مشابه در یک نژاد از نظر صفات مرفولوژیکی و صفات تولیدی با استفاده از انتخاب.

در این خصوص می‌توان اشاره کرد که یکی از دلایل عدم موفقیت اقتصادی گونه‌های ایرانی، بدون شک نداشتن خطوط خونی مشخص در صنعت دامپروری ایران می‌باشد.

3- تطابق با محیط اصلی

محیط یکی از فاکتورهای مؤثر در تولیدات دامی می‌باشد. تطابق طبیعی برتر، که طی چندین هزار سال ایجاد شده است، ارزشمندترین ودیعه طبیعت برای گذشته، امروز و فرداست، که حاصل آن فراهم آمدن نژاد دامی بخصوص می‌باشد.

گله‌های بومی که در شرایط سنتی و محلی پرورش می‌یابند در مجموع تولید محصولات نسبتاً منظمی را داشته و جزء منابع با تولید ثابت در نسل‌های متفاوت محسوب می‌شوند. وارد نمودن ناگهانی حیواناتی از نژادهای بیگانه (تطابق نیافته با شرایط اقلیمی ایران) که دارای قدرت تولیدی بهتری نسبت به گله‌های بومی هستند، معمولاً منجر به کاهش راندمان عادی تولیدی و تولیدمثلی گله‌های بومی می‌شود.

4- اهداف و سازماندهی گزینش

وجود یک نژاد، تعریف معیارهای تولید و سازماندهی انتخاب والدین را تسهیل می‌کند. در گذشته فقط شایستگی چنین عملیاتی را از روی کتاب انساب تعیین می‌کردند. سازماندهی گزینش 1 تنها از طریق جمعیتی یکنواخت از حیوانات که حدود و استانداردهای آن نژاد مشخص شده است، امکان پذیر می‌باشد.

1-Selection

5- حصول پیشرفت ژنتیکی غیر قابل برگشت

هر نژاد دارای سرمایه ژنتیکی است که شامل ژنهایی از تمام حیوانات آن نژاد است که آن ژنها می‌تواند خوب یا بد باشند. اصلاح در یک نژاد از طریق انتخاب صحیح والدین و جفت‌گیری مساعد تا مین می‌شود.

پیشرفت ژنتیکی حاصل از انتخاب یا گزینش دو نژاد خالص، کند ولی غیر قابل برگشت است که در مورد هر جمعیت حیوانی با عوامل زیر در ارتباط است:

- ارزش‌ها یا مقادیر برخی پارامترهای پیشرفت ژنتیکی مانند واریانس ژنتیکی و وراثت پذیری صفات اقتصادی.

- امکانات موجود جهت افزایش سایر پارامترها نظیر دقت انتخاب، شدت انتخاب، فاصله بین نسلها

6- اثر هتروزیس

این پدیده از طریق اثرات غیر افزایشی (اثر غلبه، غلبه ماورائی، اثرات متقابل ژنها) باعث ارتقاء توان تولیدی دامها می‌گردد، لذا جهت استفاده از اثر هتروزیس برای افزایش توان تولیدی دامها، باید جمعیت‌های یکسان ژنتیکی 1 موجود باشند.

7- سنتر نژادی

یکی از نتایج مهم حاصل از علم ژنتیک، تولید نژادهایی با منظور خاص (سنتزی) می باشد که اهداف اصلاح گر را تامین نماید.

تفاوت نژادهای سنتز شده با نژادهای بومی که حاصل انتخاب محیط و سازگاریهای محیط می باشند، در این است که آنها در راستای اهداف خاص اصلاحی ایجاد می شوند و لذا زیر بنای هرگونه فعالیت سنتز نژادی در اختیار داشتن نژادهایی است که خصوصیت های ژنتیکی و تولیدی ثابتی داشته باشند و بدون وجود نژاد خالص، هرگز نمی توان از سنتز نژادی کلامی به میان آورد، چرا که پدیده تفرق صفات مانع از رسیدن به خصوصیت های ثابت ژنتیکی و تولیدی در نژاد سنتز شده می شود و در نهایت هدف اصلاح گر تامین نمی گردد.

1- Identical

عوامل مؤثر در تفکیک نژادی گوسفندان کشور

علاوه بر مواردی که در مباحث قبل اشاره گردید عوامل زیر نیز در پیدایش نژاد های گوسفند کشور دخیلا :

1- نوع تولید :

چون در طول تاریخ بیشتر پرورش دهندگان نیازهای غذایی، پوشاک و سکونتی خود را از تولیدات گوسفند تأمین نموده و انتظار عاطفی و اقتصادی آنان از گله داری عمدتاً در جهت رفع کلیه نیازها، مطابق با زندگی شبانی و روستائی بوده است، لذا در طول تاریخ انواع گوسفند به صورت چند منظوره پرورش داده می شد. این سیاست بهره برداری ایجاب می نموده است که از گوسفند، شیر و فرآورده های لبنی، گوشت و پشم انتظار داشته و نهایتاً علیرغم تفاوت های ژنتیکی بین گوسفندان ایرانی، هدف پرورش در کلیه جمعیت های تولید کننده تقریباً مشابه بوده باشد. بنابراین گوسفندان ایران در طول تاریخ بصورت یک منظوره پرورش داده نشده اند و بیشتر تابع سیاست چند منظوره بوده اند.

این مطلب وجه اختلاف اساسی بین سیاست های نژادی جمعیت های گله داری ایران با کشورهای پیشرفته در زمینه گوسفند داری می باشد. نتیجتاً در تقسیم بندی بر مبنای تولید نمی توان به مثابه کشورهای پیشرو عمل نمود.

بدیهی است نژادهای متنوع گوسفند ایرانی بنا بر ماهیت ژنتیکی و تغییرات محیطی از لحاظ تولیدات نسبت به هم تفاوت های دارند. که به شرح زیر طبقه بندی می گردند:

1-1 : گوسفندان گوشتی

تولید گوشت این گوسفندان نسبت به سایر توده های نژادی برتریت دارد. این گوسفندان بیشتر در منطقه زاگرس پرورش داده می شوند ولی بندرت در سایر اکوسیستم ها مشاهده می گردند مانند توده نژادهای افشاری، شال، مهربانی، قزل، مغانی، لری بختیاری، سنجابی، لری، بهمئی و ترکی قشقائی، زل، دالاق، طالش، کردی، عربی و سنگسری.

دامنه تغییرات سرعت رشد در این گروه متفاوت بوده و تقریباً به چهار رده به شرح زیر تقسیم می شوند :

گروه اول : شامل گوسفندان افشاری، قزل، لری بختیاری، ماکویی و مغانی با میانگین افزایش وزن روزانه بیش از 200 گرم.

گروه دوم : شامل گوسفندان شال، مهربانی، کردی با میانگین افزایش وزن روزانه حدود 170 گرم.

گروه سوم : شامل گوسفندان سنگسری و نژادهای پشمی گوشتی با میانگین افزایش وزن روزانه 140 - 130 گرم.

گروه چهارم : شامل گوسفندان زل با میانگین افزایش وزن روزانه حدود 100 گرم.

1-2 : گوسفندان پشمی - گوشتی

در این گوسفندان کیفیت پشم (بویژه برای صنایع قالیبافی) از سایر توده نژادها برتر می باشند. از تولیدات مهم این گوسفندان می توان پشم و گوشت را نام برد. توده نژادهای این گروه بیشتر در مناطقی نیمه بیابانی و بیابانی ایران پرورش داده می شوند مانند بلوچی خراسان، کرمانی، نائینی، بلوچی سیستان و بلوچستان، کلکوئی، فراهانی و دو نژاد سنجابی و ماکویی از گروه گوشتی دارای کیفیت منا

سب پشم بوده و میتوان جزء گروه پشمی - گوشتی قرار گیرند .

1-3 :گوسفند ان پوستی - گوشتی

در این گوسفندان کیفیت پوست به مراتب از سایر نژادها برتر می باشد . این توده نژادها اغلب در مناطق بیابانی و نیمه بیابانی ایران پرورش داده می شوند و عبارتند از قره گل خراسان ، کبود شیراز و زندی .

1-4 :گوسفندان شیری - گوشتی و یا گوشتی - شیری

در این گوسفندان تولید شیر نسبت به سایر اکوتیپ ها دارای مزیت می باشد و بیشتر در مناطق آذربایجان و زاگرس پرورش داده می شوند و عبارتند از هرکی ، قزل ، افشاری ، مغانی ، لری بختیاری ، شال ، مهربان ، کردی و سنجابی .

2- شرایط اکولوژیکی:

یکی از عوامل بسیار مهم در شکل گیری و تنوع توده های گوناگون توده نژادی گوسفند ، انواع عوارض اقلیمی می باشد. بنابراین با توجه به عامل بسیار مهم فوق می توان شرایط جغرافیایی و اقلیمی کشور را از نظر پراکنش و مناطق زیست پرورش بشرح زیر تقسیم بندی نمود :

الف : منطقه آذربایجان - زاگرس

منطقه کوهستانی غرب کشور که از منطقه آذربایجان شروع و در جهت جنوب شرقی امتداد داشته و در انتهای جنوب شرقی استان فارس و نهایتاً منطقه کوهستانی کرمان تا هرمزگان خاتمه می یابد ، شامل مناطق آذربایجان و زاگرس می باشد. این منطقه بعلاوه بارندگی مناسب جهت رشد جامعه نباتات مرتعی ، میزان رطوبت هوای کافی و گونه های مرتعی مطلوب و وجود مناطق قشلاقی، بیلاقی و میانبن در جوار آن و عوارض مناسب جغرافیایی موجب شکل گیری توده نژادهای متعدد گوسفند از قبیل ماکویی ، هرکی ، قزل ، کردی ، سنجابی ، مهربانی ، لری ، سنجابی ، لری بختیاری ، ترکی ، بهمئی در طول تاریخ زندگی اجتماعی و اقتصادی انسانی شده و در طول زمان مورد بهره برداری ایلات پرورش دهنده قرار گرفته است .

ب : منطقه کوهستانی شمال (شمال غرب ، شمال ، شمال شرقی)

این منطقه شامل شمال منطقه اردبیل ، کوههای البرز ، کوههای شمال خراسان می باشد. در این منطقه با توجه به عوارض جغرافیایی ، اقلیمی و تنوع پوشش گیاهی و میزان بارندگی و رطوبت نسبی، توده های نژادهای به ترتیب از غرب به شرق شامل مغانی ، افشاری ، شال ، سنگسری ، زل ، دالاق و کردی خراسان زیست می کنند.

ج : منطقه خشک و نیمه خشک

میزان بارندگی این منطقه از حدود 200 تا 250 میلی متر پائینتر بوده و بعلاوه شرایط اقلیمی خاص ، پائین بودن میزان رطوبت هوا ، کمی نزولات آسمانی ، تغییرات شدید درجه حرارت در شبانه روز ، کمبود علوفه و عدم تنوع گونه های مرتعی ، توده نژادهای خاص و مقاوم به این شرایط در خلال زمانهای طولانی شکل گرفته اند . این توده نژادها عبارت از خانواده بلوچی که شامل گوسفندان بلوچی خراسان ، کرمانی ، نائینی ، عراقی ، کلکوئی ، فراهانی و بلوچی سیستان و بلوچستان می باشند و همچنین گوسفندان کبود شیرازی ، زندی ، سنگسری هستند. گوسفند قره گل خراسان که به زیستگاه صحرائی قره قروم سازگاری یافته ، در ادامه این صحرا در سرخس استان خراسان، جزء گوسفندان منطقه خشک و نیمه خشک محسوب می شود.

د : منطقه ساحل جنوبی و جنوب شرقی

شامل سواحل خلیج فارس و دریای عمان تا گواتر می باشد. بعلاوه شرایط اقلیمی خاص ، میزان شرجی ، وضعیت جامعه نباتات مرتعی و درجه حرارت بالای محیط زیست تعدادی از توده نژادهای گوسفندی شامل عربی خوزستان ، ایلام ، بوشهر ، بلوچی هرمزگان و بلوچی بلوچستان است که سازگاری مناسبی از خود نشان داده اند.

دلایل شنا سایی نژاد

نژادهای گوسفندان ایران از نظر ظرفیت تولیدی، شکل ظاهری و جثه با هم اختلافات بسیاری دارند. اغلب این ظرفیتها از نظر اقتصادی قابل ملاحظه بوده و بخش مهمی از درآمد گوسفندداران وابسته به آنها است که وجود تغییرات زیاد در بسیاری از این خصوصیات در اغلب نژادها دلیل بر لزوم انجام طرحهای اصلاحی در آنها است.

بنابراین دلایل که در مراحل قبل نیز اشاره شده نژادهای گوسفندان ایران در گذشته با هم مخلوط شده اند که از مهمترین این دلایل میتوان به :

- فقدان سیاست اصولی در امر اصلاح دام در کشور
- فقدان تشکیلات مناسب ارشادی در امر پرورش
- طبیعت متحرک بخش مهمی از دامداران عشایری
- مشکلات مربوط به سرشماری دام
- موقعیت جغرافیایی متنوع
- وجود سیستمهای مختلف پرورش

بدین ترتیب نژادهای گوسفندان مملکت در حال انقراض قرار گرفته اند، گرچه نشان دادن این امر و درجه اختلاط نژادها بعثت عدم دسترسی به آمار و ارقام مربوطه مقدور نیست اما با انجام مسافرتها مختلف در بین گله های گوسفند در سطح کشور و به خصوص در مرزهای تلاقی نژادها، موضوع فوق الذکر را میتوان بوضوح نشان داد.

بدیهی است که موقعیت نژادهای گوسفند کشور از نظر درجه اختلاط یکسان نیستند بعضی از نژادها بعثت در جه خلوص و یا کثرت شماره افراد و یا موقعیت خاص جغرافیایی بوم خود اهمیت بیشتری پیدا کرده اند (بلوچی - مغانی) . در حالیکه بعضی دیگر موضوع تلاقی های بسیار بوده و بسرعت در حال از بین رفتن می باشند (کردی - قزل - مهربان) که اگر به موقع طرحهای مناسبی در جهت حفظ آنها اجرا نشود. یقیناً چند نژادی هم که تاکنون به حالت نیمه خالص برجای مانده اند از بین خواهند رفت و ذخیره ارثی گوسفندان مذکور که در جریان سازش طولانی آنها با شرایط دشوار بوم خود بدست آمده است نابود خواهد شد.

یکی از مسایلی که معمولاً در تعیین سیاست مربوط به حفظ نژادهای گوسفند مملکت مطرح میشود آنستکه آیا بایستی نسبت به شناسایی و احیاء کلیه نژادهای گوسفند در مناطق مختلف مملکت اقدام شود و یا برعکس به شناسایی گوسفندانی که از نظر نوع و یا سطح تولید دارای وجوه متمایزی می باشند اولویت داد. بدیهی است که پاسخ باین سؤال بستگی مستقیم به اهمیت نسبی شمار افراد هر نژاد در مناطق پراکنش و تعداد دامداران پرورش دهنده آن دارد. اما آنچه مسلم است اینستکه انجام طرح شناسایی گوسفندانی که به نحوی در خطر اختلاط کامل می باشند باید هر چه زودتر عملی و احیانا طرحهای مربوط به اصلاح نژاد آنها مورد اجرا در آید.

در اجرای طرح شناسایی گوسفندان بومی :

- سطح تولیدات دامی
- ویژگیهای تولید مثلی
- نحوه سازگاری با شرایط محیط
- خصوصیات ظاهری و ژنتیکی

مورد بررسی قرار می گیرد تا اطلاعات بنیادی برای اجرای برنامه اصلاح این گوسفندان به طریق معقول و به نحوی که امروزه در کشورهایی که به اصلاح نژاد گوسفند می پردازند فراهم شود. بنابراین مجریان طرحهای اصلاح نژاد گوسفندان بومی طبعاً استفاده کنندگان اصلی طرحهای شناسایی گوسفند می باشند.

مشخصات جغرافیایی منطقه شناسایی گوسفند افشاری

منطقه پراکنش گوسفند افشاری

گوسفند افشاری در وسعتی قریب به 20000 کیلومتر مربع در بین استان زنجان و قسمتی از استانهای آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و کردستان پراکنده است. بیشترین جمعیت و منطقه اصلی پراکنش

گوسفند افشاري در استان زنجان قرار گرفته است که شامل 65% از جمعیت گوسفندان استان و بالغ بر یک میلیون رأس در منطقه پراکنش می باشد. در داخل استان زنجان نیز شهرستان ماهنشان دارای بیشترین تعداد از این جمعیت است .

به لحاظ اینکه عمده منطقه پراکنش گوسفند افشاري در استان زنجان می باشد ذیلا مشخصات جغرافیایی استان زنجان نیز مورد بررسی قرار می گیرد :

استان زنجان در قسمت مرکزی و شمال غربی کشور جمهوری اسلامی ایران ، ما بین عرض جغرافیایی 35 درجه و 35 دقیقه تا 37 درجه و 15 دقیقه شمالی و طول جغرافیایی 47 درجه و 15 دقیقه تا 49 درجه و 25 دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است .

این استان با هفت استان هم مرز می باشد، به طوری که از شمال به شهرستان خلخال از استان اردبیل و شهرستان رودبار از استان گیلان، از شمال شرقی و شرق به شهرستانهای تاکستان و بوئین زهرا و قزوین از استان قزوین، از جنوب به شهرستان همدان از استان همدان ، از جنوب غربی به شهرستان بیجار از استان کردستان و از مغرب به شهرستان تکاب از استان آذربایجان غربی و شمال غرب به شهرستانهای میانه و هشترود از آذربایجان شرقی محدود است . مساحت استان حدود 22164 کیلومتر مربع بوده ، سهم نسبی استان از مساحت کشور حدود 34/1 درصد است.

در استان یازده نوع اقلیم تشخیص داده شده است:

خشک بیابانی سرد- خشک بیابانی معتدل - نیمه خشک فراسرد - نیمه خشک سرد- مدیترانه ای فراسرد- مدیترانه ای سرد- نیمه مرطوب فراسرد - نیمه مرطوب سرد - مرطوب فرا سرد - مرطوب سرد و خیلی مرطوب فراسرد .

میانگین تخیر سالانه از حدود 1516 میلیمتر تا 2376 میلیمتر در نوسان می باشد. میانگین حداقل دمای استان از 9/0 تا 2/11 درجه سانتیگراد در نوسان بوده و میانگین حداقل دمای استان 86/4 درجه گزارش شده است.

حداقل و حداکثر بارندگی سا لیانه استان به ترتیب 200 میلیمتر و 1000 میلیمتر و متوسط بارندگی استان 360 میلیمتر بوده است .

استان زنجان از نظر شکل ظاهری زمین ، دارای دو منطقه کوهستانی و جلگه ای (دشت) می باشد. مناطق کوهستانی دارای قله مرتفع است . و دشت زنجان با وسعتی زیاد از سه راهی تاکستان تا نزدیک میانه ادامه دارند.

مرکز استان با 1663 متر ارتفاع از سطح دریا در کنار رودخانه زنجان رود واقع شده است . از رودخانه های مهم استان می توان به رودخانه قزل اوزن ، ابهر رود و خره رود اشاره نمود.

کوههای مرتفع استان عبارتند از :

- کوه بلقیس با ارتفاع 3330 متر از سطح دریا

- کوه علم کندي با ارتفاع 2905 متر از سطح دریا

- کوه خورجهان با ارتفاع 3318 متر از سطح دریا

معرفی گوسفند افشاري

گوسفند افشاري که یکی از منابع مهم ژنتیکی در بخش گوسفندان کشور بوده و صفات و خصوصیات تولیدی بالقوه با ارزشی را دارا می باشد ، تاکنون مورد بررسی دقیق کارشناسی قرار نگرفته است . و لذا کمتر منبعی را در بین ادبیات پرورش گوسفند میتوان پیدا کرد که خصوصیات فنوتیپی این نژاد را مورد بررسی و تحلیل قرار داده باشد.

با توجه به اینکه اجرای هر گونه طرح اصلاح نژادی که برای بهبود وضعیت اقتصادی صفات مطلوب در این گوسفند ارائه می گردد در ابتدا نیازمند توصیف صفات فنوتیپی به صورت واضح و روشن و با استفاده از مآخذ گویای تصویری می باشد که بتوان بوسیله آن در آغاز گوسفند مورد مطالعه را شناخت و سپس صفات کمی آن را مورد بررسی و تحقیق قرار داد و در مرحله بعدی بتوان با اعمال تمهیداتی این صفات را اصلاح نمود. در نتیجه مطالعه صفات فنوتیپی از اولویت اول بر خوردار بوده و اهمیت خاصی را دارا است.

تاریخچه پیدایش گوسفند افشاري

با عنایت به اینکه نامگذاری اکثر توده گوسفندان بومی در کشور بر اساس نام ایل یا طایفه یا منطقه ای بوده است که آنرا پرورش می داده اند لذا نام گوسفند افشاری نیز منصوب به ایل افشاری می باشد. طبق منابع تاریخی موجود سه نظریه مختلف در ارتباط با سکنی گزیدن ایل افشاری در منطقه زنجان و یا آذربایجان مطرح است:

نظریه اول

بنا به گفته میرزامهدیخان استرآبادی مورخ در بار نادر و مؤلف دو کتاب جهانگشای نادری و دره نادره، افشار از جنس ترکمان می باشد. مسکن قدیم ایل مزبور ترکستان بوده و در ایامی که مغولیه به ترکستان استیلایافتند. از ترکستان کوچ کرده در آذربایجان موطن اختیار و بعد از ظهور شاه اسماعیل صفوی (به تقریبات کوچ کرده در سرچشمه میاب کپکان از محال) ایبورد خراسان که در سمت شمالی مشهد (طوس) در بیست فرسخی واقع است موطن اختیار و در تابستان در آن جا بیلامیشی و در زمستان در دستجرد و دره گز قشلامیشی می کردند.

نظریه دوم

محمد کاظم مؤلف کتاب نادری که نمی توان به بعضی از گفته های او بی اعتنا بود، انتقال طایفه ای از افشاریه را از آذربایجان به خراسان مربوط به زمان شاه عباس کبیر می داند و می گوید، در ایام جلوس..... شاه عباس صفوی که بلادخراسان از لوس وجودعبدالمومن خان از بک سترده، و ممالک مورثی را که چندین ماه در تصرف مخالفان بود به عنایت الهی استرداد نمود. به خیال آن افتاد که چون همیشه در زمان شاه اسماعیل و شاه تهماسب اجداد بزرگوارش، طایفه ازبکیه دست تسلط در زمین خراسان بهم می رسانند اولی این است که جمعی از ایلات و احشامات آذربایجان کوچانیده در نواحی بلاد خراسان سکنی دهند که با طایفه ازبکیه نقیض بوده، شاید بدین امورات ضبط و نسق خراسان مضبوط گردد. تا اینکه بعد از تسلط ممالک آذربایجان از نواحی ارومی بقدر چهار هزار و پانصد خانواده از جماعت افشار کوچانیده و در نواحی ایبورد و دره گز مسکن نمودند. در میان این دو نظریه که از دو مورخ معاصر نادر اظهار شده است نظر میرزامهدیخان استرآبادی صحیح تر است و آنچه از متون تواریخ استنباط می شود این است که کوچ ایل افشار در دو مرحله صورت گرفته است. اول در دوره شاه اسماعیل به تعداد زیاد و بعد در دوره شاه عباس به تعداد کمتر.

نظریه سوم

طبق روایتی که در مجله بررسیهای تاریخی از قول حسن قراخانی نوشته شده است. ورود ایل افشار را به منطقه آذربایجان و زنجان به شرح ذیل مشخص می دارد. شاه عباس در اوایل اقتدار خود به منظور کاهش نفوذ اقوام محلی و بومی تیره هایی از ایل افشار که در جنوب اترک پراکنده بودند اند به آذربایجان کوچ داد که در منطقه وسیعی بین بیجار تا زنجان پراکنده شدند و به افشار قاسملو شهرت یافتند. و در همان ایام افشارها در خوزستان و کهکیلویه پراکنده بودند زیرا عادت صفویان این بود که هر ایل را در ولایتی ساکن کرده و اختیار حکمرانی آنجا را به آن ایل واگذار می کنند.

جمع بندی نظریات

با توجه به نظریات اشاره شده در بالا ایل افشاری موجود در منطقه افشار از بقایای ایل افشار منطقه خراسان بوده که توسط شاه عباس به منطقه کوچ داده شده اند و احتمالاً این ایل در آن هنگام گوسفندان خود را نیز به منطقه آورده اند.

مسلم است که بقایای ایل افشار موجود در منطقه زنجان با ایل افشار موجود در منطقه جنوب اترک، ایبورد و دره گز نسبت داشته اند. و لذا تحقیق این موضوع که گوسفند نژاد افشاری پراکنده در منطقه زنجان با گوسفندان ایل افشاری در مناطق جنوبی رودخانه اترک ارتباط ژنتیکی دارد یا نه می تواند راه گشا باشد.

میزان اشتغال زایی پرورش گوسفند افشاری

نقش گوسفند افشاری در ایجاد اشتغال برای دامداران روستایی بسیار حیاتی است و در بیشتر گله های

روستایی، گوسفند افشاری و یا آمیخته های آن با گوسفندان محلی وجود دارد. اگر تعداد گوسفندان هر روستایی بطور متوسط 25 رأس در نظر گرفته شود، جمعیت فعلی این نژاد برای 26000 نفر از روستائیان ایجاد اشتغال خواهد کرد. البته دامدارانی وجود دارند که در گله آنها بیشتر از 100 رأس گوسفند افشاری وجود دارد و حرفه اصلی آنها پرورش گوسفند است.

آمار جمعیت گوسفند افشاری

بر اساس آمار ارائه شده توسط معاونت بهبود تولیدات دامی سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان، جمعیت گوسفند افشاری در استان بالغ بر 650000 رأس می باشد. با توجه به پراکندگی این نژاد در استانهای مجاور کل جمعیت این نژاد بسیار بیشتر از رقم فوق می باشد.

مراحل شناسایی گوسفند افشاری

با توجه به وجود وارپته های گوناگون این نژاد از یکسو و نیز آمیختگی های انجام شده این گوسفند با گوسفندان مغانی و کردی و گاه گوسفندان خارجی مانند مورکارامان ترکیه از سوی دیگر و نیز اسامی مختلف و متنوعی از قبیل گوسفند بالکانی، قیریخ قزل وسایر نامها که در مناطق پراکنش آن به این حیوان اطلاق می گردد، انحصار صفاتی خاص به این حیوان که بتوان بواسطه دارا بودن آن صفات این حیوان را از دیگر وارپته ها و آمیخته های موجود ممتاز ساخت و آن را گوسفند افشاری نامید کاری مشکل به نظر میرسد.

بدین منظور با مراجعه به روستاهای استان زنجان و استان های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و کردستان منطقه پراکندگی گوسفند نژاد افشاری مشخص گردید و با گرفتن عکس، اسلاید و فیلم از اعضاء و ارگانهای مختلف نمونه گوسفندانی که عمده گوسفندان روستاهای مراجعه شده را تشکیل می دادند و در محل مر بوطه نیز به آنها گوسفند افشاری اطلاق می گردید مجموعه ای در حدود 700 قطعه اسلاید که هر کدام نشان دهنده وضعیت شکل، اندازه و رنگ اعضاء و اندام های مختلف حیوان بودند، تهیه گردید. بدین منظور تعداد 7 اسلاید از اعضاء مختلف و شکل کلی حیوان و از یک تا دو جفت گوسفند در هر منطقه و یا روستا تهیه شد.

با توجه به مراکز پراکنش حیوان که عمده آن در روستا ها و ییلاقات غرب و جنوب غربی استان زنجان واقع شده است، تعداد 25 تا 30 روستا و دامدار از داخل استان و تعداد 15 روستا از استانهای آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی و کردستان انتخاب و مراجعه گردید. در ضمن بعد از رویت کلی از گله ها، از فنوتیپی که مربوط به عمده گوسفندان روستا می شد اسلاید برداری به عمل آمد. تعداد 7 اسلاید از هر حیوان شامل سه اسلاید از دنبه (شکل جانبی، شکل کلی و شکل دنبالچه)، سه اسلاید از سرو گردن (روبرو، سرو گردن تا جدوگاه و جانبی از سر) و نیز یک اسلاید که تیپ کلی حیوان و رنگ آن را نشان دهد و نیز بوسیله شاخصی طول و قد آن را پدیدار نماید تهیه گردید.

خصوصیات فنوتیپی گوسفند افشاری

رنگ:

رنگ غالب در گوسفند ان بالغ قهوه ای متمایل به قرمز یکدست، بدون لکه با دامنه تغییرات از قهوه ای روشن تا قهوه ای تیره متمایل به سیاه می باشد و رنگ بدن بره ها در بدو تولد قهوه ای متمایل به سیاه بوده و به تدریج با افزایش سن رنگ بدن روشن تر می گردد.

گوش:

شکل عمومی گوشها به صورت افتاده و بزرگ بوده، لیکن گوسفند افشاری نیم گوش و بدون گوش نیز در بین این جمعیت دیده می شود.

چشم:

چشمها از نگاه جانبی برجسته به نظر میرسند و رنگ غالب چشمها به رنگ قهوه ای متمایل به قرمز براق می باشد.

شاخ :

قوچ و میش هر دو فاقد شاخ می باشند .

انحنای روی بینی :

در روی بینی قوچها اکثرا انحنای وجود دارد و در میشها صاف یا دارای انحنای کمی است

گردن :

گردن در قوچها قوی و ضخیم بوده و در میشها دراز و نازک می باشد .

دنبه :

دنبه در گوسفند افشاری دولپی بوده و به صورت سفره ای و پهن می باشد. گوسفند افشاری جزو گوسفندان سنگین دنبه کشور محسوب می گردد . دنبه در این حیوان معمولا دارای شیب خاصی است که از ناحیه کمر حیوان شروع می شود و حالت افتادگی را به دنبه می دهد . دنبه در این نژاد بعضا تا پائینتر از مفصل خرگوشی نیز می رسد ولی غالبا بالای مفصل خرگوشی قرار دارد.

دنبالچه :

دنبالچه پوشیده از پشم و بدون ذخیره چربی بوده و برجستگی دنبالچه از نمای جانبی چندان قابل مشاهده نیست . دنبالچه ممکن است گاهی درازتر از دنبه باشد .

جثه :

گوسفند افشاری جزء گوسفندان بلند قد محسوب می گردد . و دست و پای از ظرافت خاصی برخوردار است که حیوان را قادر به راه پیمایی در کوهستان و مناطق سنگلاخی می نماید.

منگوله :

قوچ و میش هر دو فاقد منگوله می باشند. ولی وارپته قزل افشار دارای منگوله می باشد.

پوشش پشم :

سطح پشت ، گردن ، دنبه و دنبالچه در این حیوان غالبا پوشیده از پشم بوده ، لیکن زیر گردن ، زیر شکم ، دست و پا و صورت فاقد پشم است و از موهای زبری که رنگ آنها تیره تر از رنگ پشم حیوان است پوشیده شده است. از نظر کمیت و کیفیت پشم در مقایسه با سایر گوسفندان بومی استان ، متفاوت و از نظر ظرافت الیاف با گوسفندان مغانی ، قزل و بختیاری مشابه بوده و دارای پشم ضخیمی می باشد که در صنعت قالی بافی استان از آن استفاده می گردد .

انواع وارپته های گوسفند افشاری :

بطور کلی با توجه به مطالعه انجام شده وارپته های گوناگونی از گوسفند افشاری موجود می باشد که در ذیل به چند مورد از آنها اشاره می شود.

وارپته قزل افشار

لفظ قزل به معنی قرمز سیر متمایل به قهوه ای می باشد . گوسفند قزل وارپته ای از نژاد افشاری است که محل اصلی پراکنش آن استانهای آذربایجان غربی و شرقی است. ولی در میان گله های موجود در استان زنجان نیز یافت می شود ، این گوسفند دارای سری نسبتا بزرگتر از نژاد اصلی افشاری بوده و همچنین دارای پشمها ضخیم تر و کم پشت ترمی باشد. رنگ موی صورت و دست و پا قهوه ای تیره تا متمایل به سیاه بوده و دارای دنبالچه است که در ابتدا قلبی شکل بوده و پر از چربی می باشد. پشمهای روی دنبه و زیر شکم و زیر گردن معمولا ریخته و قابل استفاده نیستند. این وارپته قدری سنگینتر از نژاد اصلی است . نوعی از این وارپته که رنگ آن تیره بوده و به سیاهی گرایش دارد، بنام قره قزل معروف است . در این نوع از گوسفندان گاهی پشم عمده قسمتهای بدن ریخته و فقط مقدار کمی در منطقه پشتی حیوان باقی می ماند. دنبه معمولا پائینتر از مفصل خرگوشی قرار دارد.

وارپته قاشقا افشار

وارپته ای از نژاد افشاری بوده که تقریباً تمامی خصوصیات این نژاد را داراست . لیکن روی پیشانی آن لکه سفیدی موجود است . این گوسفند را به وفور می توان در بین گله های افشاری پیدا نمود .
وارپته قمر افشار

این وارپته تقریباً تمامی خصوصیات این نژاد را داراست. تنها تفاوت این وارپته با نژاد اصلی افشاری در رنگ پشم آن است که رنگی تقریباً متمایل به خاکستری دارد .

وارپته آق افشار

در این وارپته کل رنگ بدن سفید یک دست بدون لکه می باشد . البته فراوانی این وارپته کم می باشد. و برخی اعتقاد دارند که این رنگ حاصل انتقال ژن مغلوب آلبینیسم می باشد , که البته نیاز به تحقیق دارد .

میانگین بیومتری گوسفند افشاری :

میانگین برخی از اندازه های ابعاد بدن گوسفند نژاد افشاری در جدول 1 ارائه شده است .
جدول شماره (1) (سانتیمتر)

ردیف نوع دام سن

(سال) دورسینه طول بدن ارتفاع جدوگاه ارتفاع کمر

میانگین انحراف معیار میانگین انحراف معیار میانگین انحراف معیار میانگین انحراف معیار

3 قوچ افشاری 5/1 94 5/5 95 6/3 78 39/3 79 11/7 2 13 میش افشاری 2

4 قوچ افشاری 5/2 98 5/3 98 5/3 80 57/3 80 57/3 80

5 قوچ افشاری 5/3 101 31/4 58 98/2 82 44/3 81.5 51/4

میانگین اوزان مختلف در گوسفند افشاری :

میانگین اوزان زنده گوسفند افشاری در جدول 2 ارائه می گردد .

جدول شماره (2) (ارقام به کیلوگرم)

ردیف نوع اوزان ماده

میانگین انحراف معیار میانگین انحراف معیار

1 وزن تولد 22/4 27 19 96/3

2 وزن پایان شیرخوارگی 32/27 52/1 33/6 88/23

3 وزن شش ماهگی 86/35 45/9 7 14/32

4 وزن بلوغ 40/66 1/5 01/1 06/51

- وزن پایان دوره شیرخوارگی بر اساس یکصد روزگی تصحیح شده اند.

- وزن شش ماهگی بر اساس 180 روزگی تصحیح شده اند.

- وزن بلوغ بر اساس 5/1 سالگی تصحیح شده اند.

میانگین پشم گوسفند افشاری :

میانگین پشم سالانه گوسفند افشاری در جدول شماره 3 ارائه می گردد.

جدول شماره (3) (ارقام به گرم)

میانگین وزن پشم سالانه تولیدی در بره نر 641

میانگین وزن پشم سالانه تولیدی در بره ماده 478

خصوصیات تولید مثلی گوسفند افشاری :

میانگین خصوصیات تولید مثلی گوسفند افشاری در جدول 4 ارائه شده است.

جدول شماره (4)

درصد باروری 37/95

درصد بره زائی 68/101

درصد دوقلو زائی 93/10

خصوصیات تولید گوشت گوسفند افشاری :

میانگین مقدار و بازده تولید گوشت بره های افشاری در جدول 5 ارائه گردیده است .

جدول شماره (5)

ردیف صنعت مطالعه شده جنس بره سن تعداد نمونه میانگین انحراف معیار

1 افزایش وزن روزانه (گرم) نر از 6 تا 9 ماهگی 18 196 -

2 افزایش وزن روزانه (گرم) ماده از 6 تا 9 ماهگی 17 101 -

3 افزایش وزن روزانه (گرم) نر از 5/9 تا 12 ماهگی 27 191 69/68

4 وزن لاشه (کیلو گرم) نر 12 ماهگی 27 34/37 5

5 وزن لاشه (کیلو گرم) نر 9 ماهگی 18 56/31 -

6 وزن لاشه (کیلو گرم) ماده 9 ماهگی 17 76/27 -

7 وزن گوشت (کیلو گرم) نر 12 ماهگی 27 55/18 05/3

8 وزن استخوان (کیلو گرم) نر 12 ماهگی 27 48/6 91/

9 وزن چربی (کیلو گرم) نر 12 ماهگی 27 51/10 21/2

10 وزن دنبه (کیلو گرم) نر 12 ماهگی 27 61/6 74/1

11 ضریب تبدیل غذایی نر از 5/9 تا 12 ماهگی 27 53/8 32/3

ویژگیهای گوسفند افشاری :

گسترده و وسیع و طبیعی گوسفند نژاد افشاری در سطح چهار استان زنجان ، آذربایجان شرقی ، آذربایجان غربی و کردستان معلول خصوصیات و ویژگیهای خاص این نژاد می باشد که اهم آنها بطور خلاصه عبارتند از :

1- سرعت رشد بالای این نژاد بطوریکه جزء اولین گروه گوسفندان گوشتی و هم ردیف گوسفندان لری بختیاری ، ماکوئی و مغانی قرار گرفته است .

2- تولید شیر خوب و پرچرب این گوسفند که بیشتر به مصرف تهیه انواع لبنیات و فرآورده های آن می رسد، باعث شده است که جزء گوسفندان دو منظوره گوشتی - شیری نیز تقسیم بندی شود .

3- سازگاری و عادت پذیری آن با شرایط آب و هوایی مناطق سردسیر .

4- قدرت راه پیمایی و کوه پیمایی خوب این نژاد بطوریکه قادر است فاصله 100 کیلومتری بین بیلاق و قشلاق را به راحتی طی نماید .

5- با لا بودن نسبی دو قلوزایی این نژاد نسبت به سایر نژادهای گوسفند استان زنجان و کشور .

6- مقاومت گوسفند افشاری در مقابل امراض انگلی داخلی و خارجی .

7- بالا بودن ضریب تبدیل و داشتن بازده اقتصادی مطلوب .